V. évfolyam. Sopron, 1893. november. 11. szám.

Evangelikus Népiskola.

Nevelés- és oktatásügyi havi folyóirat.

Megjelenik minden hó elején.

Szerkesztő és kiadó: Papp József.

Evang. egyházunk alkotmánya.

Folyó évi május hó 4-én hirdettettek ki az 1891—1893. évi egyetemes zsinaton hozott, s a legfelsőbb helyen szentesített törvények, melyek egyházi ügyeinkre nézve a jövőben zsinórmértékül fognak szolgálni. Ha e folyóirat szűk tere megengedné, bemutatnók azt egész terjedelmében a t. olvasóknak; de mivel ez nem lehetséges, s talán minden részére vonatkozólag nem is szükséges, meg kell elégednünk azzal, ha az evang. tanítósággal megismertetjük a zsinati törvényeknek a tanügyre, különösen a népoktatásra s a néptanítókra vonatkozó czikkelyeit. Természetesen e mellett némely általános érdekű pontokat sem mellőzhetünk. A 443 §-ból álló törvények hat szakaszba vannak csoportosítva, u. m. I. Általános határozatok. II. Önkormányzati testületek s ezek kormányzati hatóságai és tisztviselői, (egyházközség, egyházmegye, egyházkerület, egyházegyetem). III. Zsinat. IV. Iskolák. V. Háztartás. VI. Törvénykezés. — A sorrendet megtartva, kiemeljük a következő paragrafusokat.

I.

10. §. Az egyházközségek egyházmegyékbe, az egyházmegyék egyházkerületekbe osztatnak be; az összes egyházkerületek együttvéve alkotják az egyházegyetemet.

12. §. Az ág. hitv. evang. egyház törvényhozásában és kormányzásának minden fokozatán a lelkészi és világi elem egyenjogú befolyása sértetlenül fentartatik.

II.

38. §. Az egyházközségnek kormányzó és képviseleti hatósága az egyházközségi gyűlés.

41. §. Az egyházközs. közgyűlés tagjai: a) hivataluknál fogva: az egyházközség lelkészei és segédlelkészei, az egyházközségi felügyelő, az egyhk. által alkalmazott vallástanítók vallástanárok, gondnokok, pénztárosok, az egyhk. jegyzője, ügyésze, ellenőre, az egyházközség által

fentartott tanintézetek ág. h. ev. vallású tanárai és tanítói és a kántor (énekvezér).

49. §. Az egyháztanács (presbyterium) hivatal szerinti és választott tagokból áll.

50. §. Az egyháztanács tagjai hivataluknál fogva: . . . . az egyházközség által fentartott tanintézetek igazgatói, valamint az elemi, illetve vallástanító, vagy ha többen volnának ilyenek, közülök az, a kit a helyi szabályzat kijelöl.

54. §. Az egyháztanács kötelessége általában gondoskodni, hogy az egyházban és iskolában minden helyesen és jó rendben történjék.

63. §. A lelkész felügyel az iskolákra, különösen a vallásoktatásra.

85. §. Az egyházmegyei közgyűlés tagjai:

b) hivataluknál fogva, mint egyházközségi és iskolai képviselők: az egyházközségek lelkészei és felügyelői, (a körlelkészek és iskolalátogatók), az egyházmegye területén levő ág. h. ev. főiskolák, középiskolák (fő- és algymnasiumok) és önálló tanítóképző intézetek felügyelői és igazgatói;

c) választás alapján: az egyházmegyei egyházközségek küldöttei és az egyházmegyei tanító-egyesületek egy-egy választott képviselője.

87. §. Az egyházmegyei közgyűlés hatásköre:

g) felügyel az egyházmegyei hatóság alatt álló iskolákra, és gondoskodik, hogy azokban a tanügyre vonatkozó országos törvények s egyházhatósági rendeletek megtartassanak;

h) őrködik a felett, hogy valamely elemi iskolának községivé, vagy államivá való átváltoztatása esetében az egyház jogai biztosíttassanak és érdekei megóvassanak;

o) határoz a tanítói és lelkészi hiványok (vocator) ügyében.

94. §. Az egyházmegyei felügyelő és esperes tartoznak az egyházközségeket és az iskolákat időnként meglátogatni . . .

112. §. Az egyházkerületi közgyűlés tagjai:

b) hivataluknál fogva, mint egyhm. és iskolai képviselők: az egyházmegyék elnökei, az egyházkerület területén levő főiskolák, fő- és algymnasiumok és önálló tanítóképző-intézetek felügyelői és igazgatói;

c) választás alapján; az egyházkerülethez tartozó egyházmegyék küldöttei, és szabályrendeletileg meghatározandó módon kiküldött két népiskolai tanító.

114. §. Az egyházkerületi közgyűlés hatásköre:

g) figyelemmel kiséri az összes iskolai ügyet és gondoskodik arról, hogy a középiskolákban, melyek az egyetemes közgyűlés beleegyezése nél-

kül sem föl nem állíthatók, sem állami segélyt nem fogadhatnak el, valamint a népnevelő és oktató intézetekben miden az egyetemes közgyűlés által megálapított tanterv és utasítás szerint történjék;

n) véglegesen határoz a lelkészi és tanítói hiványok (vocator) ügyében.

121. §. A püspök fölügyel az egyházker. felügyelővel együtt, . . . hogy az alsóbb és felsőbb iskolákban evangelikus keresztyén vallás- és egyházellenes, vagy államellenes szellem lábra ne kapjon, azokban ily irányú elvek ne terjesztessenek s ily tartalmú könyvek ne használtassanak.

138. §. Püspök s egyházker. felügyelő választásakor az egyházkerületbeli főiskoláknak, főgymnasiumoknak s önálló tanítóképző intézeteknek egy-egy szavazata van.

148. §. Az egyetemes közgyűlés tagjai:

a) hivataluknál fogva . . . . az egyetemes tanügyi bizottság elnöke s alelnöke, az egyetemes egyház theologiai akadémiájának igazgatója . . . .

b) hivataluknál fogva . . . . a főiskolák igazgatói;

c) az egyházkerületek küldöttei s az ág. hitv. ev. főgymnasiumok egyházkerületenként választott két-két küldötte.

150. §. Az egyetemes közgyűlés hatásköre:

i) megállapítja az országos törvények korlátai között a fő- és középiskolák, a népnevelő és oktató intézetek szervezetét és tantervét s ezeknek pontos keresztülvitelét ellenőrzi;

j) gondoskodik az egyház igényeinek megfelelő fő- és középiskolai, népnevelői és oktató intézeti tankönyvekről;

d) végrehajtja a zsinaton hozott törvényeket és határozatokat.

160. §. Egyetemes felügyelő választásakor a főiskoláknak, főgymnasiumoknak és önálló tanítóképző intézeteknek egy-egy szavazatuk van.

III.

168. §. A zsinat tagjai:

b) választás alapján: . . . 2. a főiskoláknak egy-egy; 3. a középiskoláknak (fő- és algymnasiumoknak) és önálló tanítóképző intézeteknek együtt, egyházkerületenként két-két; 4. az elemi iskolai tanítóknak egyházkerületenként egy-egy képviselője.

174. §. Az elemi iskolai tanítók képviselőjét, egyházkerületenként az illető egyházkerület elemi iskoláinál alkalmazott tanítók választják.

Választható pedig minden ág. h. ev. tanító, ki felekezeti elemi iskolánál van alkalmazva, tekintet nélkül arra, hogy az egyházegyetem melyik elemi iskolája az, a melynél alkalmazva van.

Az egyes egyházkerületek elemi iskolai tanítói, egyházmegyénként az esperesnek vagy megbizottjának elnöklete alatt állapítják meg a zsinati képviselőre vonatkozó szavazatukat s ezt az elnöknek s az ezen alkalomra választott jegyzőnek aláirásával, valamint az illető egyházmegye pecsétjével ellátva, az egyházkerületi elnökséghez, zárt borítékban beküldik.

175. §. Szavazategyenlőség esetében, úgy a főiskola, középiskola és tanítóképző intézet tanári testületének, mint az egyes egyházmegyék elemi iskolai tanítóinak zsinati képviselőválasztás végett tartott gyűlésén sorshúzás dönt.

IV.

188. §. Az ág. hitv. evang. egyház fokozatos önkormányzati testületei a nevelés és tanügyre vonatkozó hatósági jogukat közgyűléseikben és az általuk szervezendő iskolai bizottságok közvetítésével gyakorolják.

189. §. Az iskolai bizottságok szervezetét, hatáskörét, ügyrendjét, ez alsóbbfokú hatóságok jogainak tekintetbe vételével, általánosan kötelező módon, az egyetemes közgyűlés határozza meg.

A kisdedóvó intézetek és népiskolák rendszeres megvizsgálása iránt az illetékes egyházmegyei közgyűlés, a tanítóképző intézetek és középiskolák megvizsgálása iránt az illetékes egyházker. közgyűlés, a főiskolák megvizsgálása iránt az egyetemes közgyűlés intézkedik és pedig mindenik, iskolai bizottsága közvetítésével.

194. §. Az ág. hitv. evang. nevelő- és tanintézeteknek tanügyi rendszerét, az egyházkerületek javaslata alapján s a különböző fokozatú iskolákra nézve külön-külön, főbb vonásokban az egyetemes közgyűlés határozza meg.

Helyi viszonyok által javasolt módosítások csak az egyetemes közgyűlés jóváhagyásával léptethetők életbe.

195. §. A tanerők évi díjazása, a megfelelő állami tanerők díjazázával fokozatosan lehetőleg egyenlővé teendő, mindazonáltal az akár hiványilag, akár szabályrendeletileg fennálló díjazás leszállításának kizárásával.

196. § A rendes tanerőknek, az államinak megfelelő rendszeres nyugdíjazásáról és özvegyeiknek és árváiknak évi segélydíjazásáról — a mennyiben arról az állam nem gondoskodnék — az egyetemes közgyűlés. egyetemes nyugdíjintézet felállításával intézkedik.

197. §. Az egyház minden tanárától és tanítójától, az állásra képesítő oklevél mellett, erkölcsileg feddhetetlen életet, hivatásában lankadatlan

buzgóságot s egyházához és a magyar hazához hű ragaszkodást követel, s összes tanintézeteiben a tanerőknek a magyar nyelvben teljesen jártasoknak kell lenniök.

200. §. A nem ág. h. ev. tanintézetekbe járó evangelikus tanúlók vallási oktatása, valamint a vele járó terhek iránt, a növendékek szüleinek esetleges megterheltetésével, első sorban az illetékes egyházközség, az egyházmegye, illetőleg az egyházkerület, mindenesetre pedig az egyházegyetem intézkedik.

203. §. A kisdedóvó intézetek nem szoros értelemben vett tanító-, hanem inkább ápoló és vallásos irányban nevelő intézetek; miért is ily intézetekből az elemi iskola tananyaga ki van zárva.

204. §. Az ág. h. ev. egyház elemi népiskoláinak feladata: hogy az evangeliomi keresztyén vallás által áthatott nemzeti műveltségnek azon elemeit nyújtsák és megvessék azon alapjait, melyekre egyházunk minden hivének és hazánk minden fiának szüksége van.

205. §. Az ág. h. evang. egyház által fentartott elemi népiskolák tannyelvét az iskolának elsőfokú egyházi hatósága határozza meg, mindazonáltal azzal a korlátozással, hogy az ország hivatalos nyelve okvetlenül tanítandó.

A vallásoktatásban minden növendék lehetőleg anyanyelvén részesüljön.

206. §. Az elemi népisk. tanítójától, a 197. §-ban megjelölt általános követelményeken felül megkivántatik, hogy az ág. h. ev. egyháznak búzgó híve legyen, a lelkészt egyházépítő tevékenységében mindenképen támogassa és nemcsak az iskolában hivatásához hű és odaadó munkássága által, hanem nyilvános és magánéletében is, az igazi népnevelőnek élő példája legyen.

207. §. Azok a tanítók, a kik tanfolyamukat nem evang. tanítóképző intézetben végezték, kötelesek abban az esetben, ha tanítóképesítő bizonyitványukból ki nem tünnék, hogy az evangelikus vallásoktatásra, valamint az egyházi énektanításra és orgonálásra is képesítve vannak, az ág. h. evang. népiskolában való alkalmaztatásuk előtt az ezekre képesítő bizonyítványt is, valamely hazai ág. h. ev. tanítóképző intézetben megszerezni.

209. §. A tanítóképző intézetek feladata, hogy az egyház számára vallásos és egyházias, továbbá tekintettel az egyházközségekben használt nyelvekre is, kellő szakképzettséggel biró és egyszersmind hazafias szellemű népisk. tanítókat és orgonistákat (énekvezéreket) neveljenek.

210. §. A tanítóképző intézetek egyetemes jellegűek és kormányzásukra nézve első sorban az egyházkerület hatósága alá tartoznak.

211. §. A tanítóképző intézetek gyakorló iskolával és rendszerint benlakással láttatnak el.

215. §. Az ág. h. ev. egyház minden főiskolája egyetemes jellegű.

V.

261. §. . . . . A terményjárúlékok helyett a megfelelő egyenérték, az egyházközségi közgyűlésnek s az érdekelt tisztviselőnek, az illetékes egyházmegye jóváhagyásával létrejött közös megállapodása értelmében, készpénzben is leróható.

Az egyházközségi tagokat a lelkész és tanító érdekében terhelő földművelési munkák, fuvarok és személyes szolgálmányok megválthatók.

280. §. A lelkésznek és tanítónak egyházközsége vagyonát kezelnie nem szabad, köteles azonban mind a kettő az egyháztanácscsal az ellenőrzés és felügyelet munkájában osztozni, a számvitel munkájába befolyni s a levéltárt kezelni.

304. §. A magyarországi ág. h. evang. egyház egyeteme a vallásszabadságot biztosító állami alaptörvény s az első egyetemes zsinat százado emlékére **közalapot** alkot.

305. §. Az egyházi közalapnak czélja: hogy a magyarhoni ág. h. ev. egyház egyetemének fejlődése, megerősödése, (szegény egyházak gyámolítása, új egyházközségek, illetőleg missiók szervezése), vallási, közművelődési és közjótékonysági intézményeink fölvirágoztatása (különösen ev. nőnevelő és árvaintézetek felállítása) érdekében, anyagi támogatással való megvalósítását mozditsa elő mindazon intézkedéseknek, melyeknek saját körükben való foganatosítására az egyházközségek, egyházmegyék és egyházkerületek a maguk erejéből képtelenek.

306. §. Az egyházi közalap jövedelme a következőkből áll:

a) az egyházközségek részéről tagjaik egyenes évi államadójának fél ($^1/_2$) százaléka erejéig beszolgáltatandó évi járúlékokból.

A közalaphoz való járúlás kötelezettsege kiterjed a lelkészekre, tanárokra és tanítókra is.

b., c., d. Adományok, hagyományok, alaptőke kamatok stb.

VI.

335. §. Az egyházmegyei törvényszék tagjai: az egyházmegyei felügyelő és az esperes mint elnökség, továbbá 10 közbíró, kik közül 4 a világiak, 4 a lelkészek s 2 a tanári vagy tanítói karból választatik és végűl a jegyző.

337. §. Az egyházkerületi törvényszék tagjai: a püspök és az egyházkerületi felügyelő, mint elnökség, továbbá 12 közbíró, kik közűl 5 a világiak, 5 a lelkészek, 2 a tanárok vagy tanítók sorából választatik és végűl a jegyző.

A zsinati elnökség (Péchy Tamás és Karsay Sándor) s a jegyzők által aláírt s 1893. évi február 10-ikéről keltezett zsinati törvényeket a legfelsőbb jóváhagyás, szentesítés zárja be, melynek szövege ez:

»A magyarországi ág. hitv. evangelikusoknak legfelsőbb királyi engedelmünkkel, az 1891. év deczember hó 5. és folytatólag az 1893. évi február hó 7. és következő napjain Budapest fő- és székvárosunkban tartott országos zsinata által alkotott és vallás- és közoktatásügyi magyar ministerünk útján legfelsőbb jóváhagyásunk és királyi megerősítésünk alá hódolattal felterjesztett jelen egyházi alkotmányt ezennel jóváhagyjuk és megerősítjük.« Kelt Bécsben, 1893. évi márczius hó 18-án. Ferencz József, s k. Gróf Csáky Albin, s. k.

* *
*

Ime tehát bemutattuk a zsinati törvényeknek a tanítói kart közelebbről érdeklő pontjait. Az első, a mi azonnal szemünkbe ötlik, hogy a tanítóknak az egyházkormányzat minden fokozatán, úgyszintén az egyházi törvénykezésnél, sőt a zsinattartás alkalmával is határozott jogokat biztosít. S ez a multtal szemben nagy haladás. Hivatalánál fogva tagja most már a tanító az egyházközségi gyűlésnek s az egyháztanácsnak; választás alapján képviselőket küldenek a tanítók az egyházmegyei és egyházkerületi közgyűlésre, úgyszintén az egyházmegyei és egyházkerületi törvényszékbe; sőt a zsinatra is küldhetnek ezentúl egyházkerületenként egy-egy képviselőt. — Igen fontosnak tartjúk mi azon elv törvénybe iktatását is, hogy az összes evang. iskolákban a tanerők fizetése a megfelelő állami tanerők fizetésével lehetőleg egyenlővé tétessék; ámbár úgy hiszszük, hogy e kifejezés: »lehetőleg,« nagyon is problematikussá teszi az elv kivitelét. Iskolaügyünk fejlődésére nevezetes befolyása lehet azon törvényczikknek is, mely kimondja, hogy az evang. tanintézetek tanügyi rendszerét főbb vonásokban az egyetemes közgyűlés határozza meg; valamint az a másik czikkely is, mely szerint az egyetemes gyűlés határozza meg az iskolai bizottságok szervezését is. Kilátásunk van tehát egyetemes tantervre és egyöntetűen eszközölt tanfelügyeletre. — Végűl ki kell még emelnünk, hogy az új törvények a tanító vallásossága és egyháziassága mellett igen hangsulyozzák az igaz magyar hazafiságot, s a nem magyar ajkú iskolákban a magyar nyelv-

tanítását. A nem evang. tanítóképző intézetet végzett tanítóktól pedig megkivánja, hogy az evang. vallásoktatásra, valamint az egyházi énekek tanítására és az orgonálásra vonatkozó képesítésöket bizonyítványokkal tudják igazolni.

Az evang. tanítói kar hálás örömmel üdvözölheti az új zsinati törvényeket, egyházunk új alkotmányát, mely a tanítói állást emeli s tanügyünk újabb felvirágzásának alapköveit rakja le. **Papp József.**

A siketnémák.

Az emberek között nagyon sok segélyre szorult s a könyörületességet maga iránt felkeltő egyénnel találkozunk napról-napra, vezessen utunk bármerre. Egyik utczasarkon a rongyokba burkolt, kiéhezett gyermek hangos jajveszékeléssel költi fel figyelmünket, a ki nyomorát oly élénk színekkel festi, hogy megesik a szívünk rajta, s ha arczkifejezése meg is hazudtolja szavainak igazságát, alamizsna nyújtás nélkül nem tudunk mellette elhaladni; a másikon a béna agg reszkető hangja készteti megállásra a tova sietőt. A hang, a beszéd, a Mindenhatónak e legnemesebb adománya, szegődik a nyomor tolmácsául s ha sok esetben nem is bírja könyörületre a keményebb szívüeket, de mégis gyámola marad a reája szorúltnak.

Van azonban a valódi szűkölködőknek egy osztálya, amely evvel a figyelemkeltés legfontosabb eszközével, nem rendelkezik; a melynek tagjai hiába állnak útunkba, s ha szemeikből a valódi nyomor olvasható is ki, résztvevőkre alig akadnak s nem hogy alamizsna nyújtásra késztetnék az elhaladót, de szánakozásra sem indítják. Ezek a siketnémák.

Egyetlen szerencsétlenség sem sújtja talán annyira az egyént, mint a hallás hiánya s ennek következtében a beszélési tehetség nélkülözése.

Nincs a szerencsétlenségek hosszú lajstromában talán egyetlen egy sem, a mely olyan gyámoltalanná tenné a vele sújtottat, mint a hallás hiánya a siketnémát.

Mindene megvan ahhoz, hogy hasonló legyen az épérzékühöz, meg van ép esze, megvannak ép tagjai, meg van a szorgalom és tehetség is, csak az az egyetlen hiányzik, a mely által ép eszéről tanúságot tehetne, a mely ép tagjainak megszerezhetné a munkában való résztvehetés jogosúltságát, a mely szorgalmát és tehetségét gyümölcsözővé tehetné: a beszélés.

Nem a beszédszervek hiányos alkotása teszi a siketet némává, hanem a hallás hiánya. Ha visszaadhatnók a siket egyénnek a hallását, az rövid idő mulva megtanúlná a beszédet.

Sokan megkíserelték már azt, hírneves orvosok, hogy a siketség biztos okaít felkutatva, azokat megszűntethessék s így a siketség rettenetes következményét a némaságot elháríthassák. Kutatásaik nem vezettek teljes sikerre. Annyít még is eredményeztek, hogy ma már

bátran állíthatjuk, miszerint a siketség főfészke nem a fülben, hanem az agyban van s hogy az azt előidéző okoknak is olyan természetüeknek kell lenni, a melyek az agyat, illetőleg az agyban lévő halló idegeket támadjak meg. Ilyenekűl tekinthetjük mindazon betegségeket, melyeket hevenyragályosoknak nevezünk, így a typhust, a vörhenyt stb., továbbá a különféle agygyulladásokat. Sokan a siketséget átörökölhetőnek is tartják s ennek okául részint a szűlők közti vérrokonságot, vagy a szűlők valamelyikének hajlandóságát a siketségre, vagy pedig a foglalkozást, táplálkozást s az éghajlatot tekintik. Ma még biztosat állítani alig lehet e tekintetben bár az említettek ilyetén befolyását sem lehet tagadni.

Bármi legyen az ok, mely a siketséget előidézte, legyen az öröklött betegség következtében szerzett, a következmény mindig ugyanez marad, a némaság. Még abban az esetben is, ha a megsiketülés akkor következik be, mikor a gyermek már beszélni tudott, tehát 2—3 éves korban, a részleges vagy teljes megnémúlás következik be.

A megsiketűlés sok élvezettől fosztja meg az egyént, és elzárja egyszersmind az útakat, melyek által kedélyére hathatnak. A siketnéma előtt ismeretlenek az anya kedveskedő elnevezései, valamint ő sem képes anyjának sohasem megszerezni azt az örömet, hogy az ártatlan gyügyögésében gyönyörködhessék. A fájdalom felkiáltása, a feddés komoly hangja, valamint az öröm csengő kaczagása sohasem érinti meg szívének érző húrjaít, s az emberi hang érzelmessége hatás nélkül vesz el reá nézve.

Nagyon természetes, hogy neki nem szerezhet örömet a legfensége-sebb zene, a legszívhezszólóbb ének és a legmegragadóbb szavalat sem. Egyedül az élvezetes reá nézve, a mi a szemét gyönyörködteti. Kiváncsisága minden határ átlépésére készteti őt, s tolakodónak tünteti fel, holott ennek semmi nyomát sem észlelhetjük nála.

Finom érzékkel bír a külsőségek iránt, az egyén legjellemzőbb s legsajátosabb mozdulatait az első pillanatra észre veszi s nagyon hajlandó arra, hogy a félszegséget kicsúfolja.

Esze, a mint már fentebb is említém, teljesen ép s képes arra, hogy képzeteket gyűjtsön s fogalmakat alkosson. De nemcsak gyűjt, hanem egyúttal közölni is óhajt. A legalkalmasabb közlési módhoz, a beszédhez nem fordulhat, csinál tehát magának az ő természetéhez s érzékeihez leginkább alkalmazható látható beszédet, a kézi jelet. Taglejtései helyettesítik nála a szót s ezeknek különfélesége által összes gondolatait képes közölni. A siketnéma jelelése éppen olyan értelmes beszéd, mint a mi hangos beszédünk, csak nem oly tökéletes.

Habár felismerték már az ókori népek is azt, hogy a siketnémának jeleiben az értelem nyilatkozik meg, azt az értelmet tökéletesbíteni meg sem kísérelték. Talán ennek okául azt is tekinthetjűk, hogy a középkor felfogása szerint a gondviselés rendelkezéseit megmásítani akarni véteknek tekintette volna mindenki.

Így tehát a tanításuk az újabb korban kezdődik s csak három századdal előbb találunk bíztos adatokat az iránt, hogy érdekükben kísérletek történtek. Az első kísérlet magadta ugyan az impulzust a további működésre, ennek daczára újabb 200 év telt el, mig az első intézet felállíttatott Párizsban. A siketnémák rendszeres tanítása tehát tulajdonkép csak a 18 század második felében kezdődik, a midőn de l'Êpée Mihály abbé összes vagyonát egy intézet létesítésére áldozta 1760-ban. Ezen század végeig példáját úgy az egyesek, mint államok közül 10-en követték. A 19-ik század első negyedében Európában összesen 48, a másodikban 129, a harmadikban 112 és a negyedikben 38 intézet létesült. Máig van Európában mintegy 340, a többi világrészekben mintegy 80 siketnéma intézet, melyekben körülbelül 25 ezer siketnémát képeznek 3000 tanerővel.

A siketnémák összes száma Európában mintegy 270 ezer, tanköteles koru kb. 60,000 s ebből Magyarországra az 1880-iki népszámlálás szerint 19,874 jut mintegy 4000 tankötelessel.

Ha most azt vizsgáljuk, hogy azok az államok, a melyek kulturalis tekintetben vezérszerepet visznek, a siketnémák érdekében is mit tesznek, azt találjuk, hogy Németország 96 intézetében 83%, Francziaország 70 intézetében 70%, Angolország 46 intézetében 60%-a a tankötelesek nek részesül oktatásban Olaszország 35 intézetében 45%, Schweicz 13 intézetében 40% és Ausztria 16 intézetében 30%-át helyezik el. Dánia és Belgium majdnem összes tanköteleseiről gondoskodik. Leghátrább áll Spanyolország 7%, Oroszország 6%-kal és Törökország, ahol még nincs intézet. Az utolsók közt kell megemlítenem Magyarországot is, a hol csak 9%áról a tankötelesek nek van gondoskodva.

Egyes államok — s itt a kisebbeké az elsőség — már az általános tankötelezettséget is kimondották így Schleswig Holstein 1805-ben, Dánia 1823-ban, stb. (szász Weimar Eisenach nagyherczegség 1874-ben, Oldenburg nh. 1876, Szász Coburg Gotha h. 1877-ben s Anhalt h. 1884.) Nagy-Németországban most készítik elő e törvényt.

Nagyon tévednénk, ha azt hinnők, hogy ez államokban az intézetek költségei az állampénztárból fedeztetnek A Porosz királyság 51 intézete közül csak egy állami, a többit részint városok és kerületek, részint pedig egyesületek tartják fenn. Francziaország 70 intézete közül csak 3 állami, Schweiczban kulturalis s magán intézetek vannak, Ausztriában is csak a bécsi állami, a többiek pedig tartományiak vagy magánintézetek.

Hiányos volna a külföldi állapotokat részben feltüntető eme kimutatásom, ha még meg nem jegyezném azt, hogy Bajorországban három menház van olyan szegény siketnémák számára, kik az intézetet már elhagyták s nem volna, hol megtelepedniök.

Magyarországra térve át azt találjuk, hogy az 1802-ben létesített váczi kir. intézet egy magában állt 1876-ig, a mely évben az izraelita intézet állíttatott fel. Az első t. i. a váczi, állami intézet, melyet azon-

ban testűletek s egyesek is annyira istápoltak, hogy 1810-ben már 93,601 frt 56 kr. alaptőkéje volt. Ezenkivűl 30 ingyen alapítványt is szerveztek benne, mely idők multával 43-ra szaporodott. Mai nap 43 országos alapítványon kívűl még 37 magán ingyen alapitványa is van s a állam 37,000 frt évi költséggel tartja fenn. Az izraalita intézet Fochs Henriknek 40,0000 frtnyi alapítványából létesűlt s jelenleg szintén mintegy 40 ingyen alapítványi helye van. Évi költségei 22 ezer forintot tesznek ki.

Szántszándékkal idéztem e két nagy intézet évi kiadási összegét, mert éppen ez vet világot arra, hogy miért nem létesűlt már több intézetünk. A kik ugyanis e kérdéssel foglalkoztak, azokat visszarettentette a tekintélyes kiadás, mert úgy okoskodtak, hogy nagy alaptőkéjének kell az embernek lenni, mielőtt egy intézet létesítését tervbe venné.

Ilyen körülmények között igazán szerencsés eszme szülöttének kell neveznem az Aradon 1885-ben létesült siketnéma iskolát, mert az bebizonyította, hogy nem költséges nagy intézeteket kell felállítani, hanem iskolákat, a melyek kevés költséggel ugyanazon hasznot eredményezik.

Ugyanebben az évben Temesvárott is keletkezett egy iskola, a mely ma már rendes intézet lett, majd egy évvel később Kolozsvárott is nyilt meg egy intézet, mely a társadalom támogatásával ma már 40,000 frt tőkével bír, s 1893. okt. 29-én, a jelen évben emelt új intézeti épűletébe költözött.

A fentieken kívűl még 2 magán iskola van. Egy Kaposvárt s egy Budapesten. Továbbá 1 tanítóképző s egyúttal gyakorló iskola a fővárosban, a melyet a ministerium a főváros támoggtásával létesitett s tart fenn.

Ezen intézetekben és iskolákban és pedig Váczon 125, a bpesti izraelita intézetben 90, ugyanitt a magán iskolában 20, a tanítóképző gyak. iskolában 6, Kolozsvárott 44, Temesvárott 40, Aradon 14, Kaposvárt 14, összesen mintegy 352 siketnémát tanítanak a 4000 tanköteles közül, tehát mint fentebb is említém az ezen korban levők 9%-át.

Hogy ezen általános tájékozást kiegészítsem, megjegyzem, hogy úgy a tanárok, valamint a siketnémák részére is van lap. Ez utóbbit a „Siketnémák Közlönyét“ a váczi intézet egyik volt tehetséges növendéke — az Athenaeum egyik betűszedője — szerkeszti.

Ezekben felsorolva az általános mozzanatokat láthatjuk, hogy mig a külföldön a siketnémákat elismerik eszes és képezhető embereknek s megadják a módokat, hogy belőlük hasznos honpolgárok legyenek, addig nálunk még az első tekintetben is sok kivánni való marad fenn, az utóbbit illetőleg pedig szégyenletesen hátra vagyunk.

Ma már idejét multa az, hogy a siketnémák képezhetőségéről vitatkozzunk, mert többé-kevésbbé minden művelt egyén tudja, hogy igenis taníthatók s szokták őket tanítani. Első és legfontosabb tárgya tanításuknak a beszélés megadása, azután vallás erkölcsi, számolási földrajzi, történelmi, természetrajzi, s mindazon ismeretek,

melyekkel a népiskola látja el növendékeit. Csak quantitatíve van eltérés, a mennyiben a siketnéma intézetekben kevesebbet végeznek. A czél tehát az, hogy a hazának valláserkölcsös, hasznos és tevékeny tagokat nyerjünk. Mert nyereségnek kell tekintenünk, különösen az ipar terén a siketnémák tanítását. Mig a tanulatlan siketnéma legjobb esetben napszámos: addig a tanúlt adófizető, ügyes iparos. Az első mások segélyére szorúl, az utóbbi másokat segít.

Fentebb volt szerencsém említeni, hogy a siketnémák jelei értelmes beszédet képeznek s csak tökéletlenségük miatt állanak a hangos beszéd mögött. Ebből azonban nem következik az, hogy ezeket a jeleket is kiművelni s tőkéletesbíteni ne lehetne. Hiszen a gondolatnak közlőjével semmi szorosabb kapcsa nincs. Ugyanazon gondolat kifejezhető fejbólintással, szemhunyorítással, irással, szóval, intéssel stb. Legtökéletesebben fejezi ki a gondolatot mindenesetre az irás és a szó, legtökéletlenebbűl a szemhunyorítás és fejbólintás. Az intés, a tag lejtése kettő között áll s igen magas fokig művelhető. Bebizonyították ezt de l'Epèe Mihály abbé s ennek követői a franczia siketnéma-tanítók, a kik nemcsak értelmes egyénekké képezték a siketnémákat, hanem némelyiket igen magasfokú műveltségre emeltek. Módszerüket ma nap is franczia módszernek nevezzük és az elnevezésre még mindig szükségünk van, mert vannak, különösen Francziaországban intézetek, a melyek a jelek kiművelésével s e kiművelt jelek közvetítésével adják meg a siketnémának az ismereteket.

Ellentétben de l'Epèevel Németországban Heinicke Sámuel nem a jelek kiművelésére s használatára fektette a fősúlyt, hanem a hangos beszéd megtanítására, avval érvelve, hogy a siketnémák ép beszélő szervekkel bírván, a beszédet megtanúlhatják s ennek megtanúlásával sokkal szerencsésebbek, mert a halló emberrel is tudnak érintkezni, mig e nélkül az érintkezés nagyon nehéz volna, a mennyiben a néma kedvéért senki sem tanúlja meg a jelbeszédet. Ma ez az irány domináló mindenütt s még azok is, akik a jelelésnek barátai elismerik, hogy a beszédnek kiváló fontossága van a siketnéma kiművelésénél. Ezen módszer éppen olyan régi, mint a másik, de csak 1880-ban a siketnématanítók majlandi nemzetközi kongressusán ismertetett el egyedűl helyesnek s azóta alkalmaztatik általánosan.

Sarkalatos elve ennek az, hogy minden ismeret a rendes szóbeli közlés útján adatik meg a siketnémának. Ez nehéz feladat ugyan, de nem lehetetlen, a mint az alábbiakban ki fog tünni.

A hangoknak kűlönfélesége a nagy hangszalagok által előidézett rezgések számától s a nyelv által előidézett zörejek változataiból áll. A fül, illetőleg a halló szervek közvetítésével a rezgések az agy tudomására hozatnak s ott hallási benyomásokat idéznek elő. E rezgések és zörejek a beszédszerveknek csak bizonyos egymástól különböző állásában hozhatók létre, a mely állások a látószerv által is felismerhetők és megkülönböztethetők. A látás tehát némileg pótolhatja a hallást,

mert a beszédszervek által előidézett alakok felfogásával a hallási benyomásokkal rokon látási benyomásokat rögzít meg az agyban. De nemcsak helyhez és alakokhoz van kötve a hangok tiszta kiejtése, hanem bizonyos izmoknak rezgéséhez is. A hangszalagok összecsukódása alkalmával támadt rezgés ugyanis nemcsak a levegőben idéz elő változást, hanem magán az emberi testen is. Ezen rezgés a tapintó érzés által észrevehető és megkülönböztethető, miután minden egyes hangnak rezgése a test más-más pontján érzékelhető leginkább. A tapintás és látás együttes működése tehát lehetővé teszi azt, hogy a siketnéma az ajkunkon lerajzolódó alakot, illetőleg az alakok egymásutánját felismerje s a mondott szavakat, mint látási benyomásokat az agygyal közölje egyrészt, de másrészt képessé teszi arra is, hogy az alakok és rezgések utánzásával saját maga is — többé kevésbbé érthetően — kimondja a szavakat.

Egyedűli nagy nehézség az, hogy a rezgések gyors változásait, valamint az alakok különféleségét azonnal felismerni s épp oly gyorsan utánozni képesek legyenek.

A mi a már kimondott s felismert szavak megértését illeti, ezt egyszerű szemléltetéssel, magával a tárgygyal, vagy ennek mintájával eszközöljük. A mint tehát e szót: óra a siketnéma kimondani tudja, egy órát veszünk kezünkbe s arra többször rámutatva mindenkor hangoztatjuk a szót s egyuttal felhivjúk őt is arra, hogy a betűket kimondva és összefűzve a tárgynak helyes nevét ejtse ki. Azért, hogy a szó és tárgy közötti összefüggést megértse a gyermek, nem szükséges valami különleges eljárást követnünk. Olyan éles megfigyelő képességgel bir ő, hogy az arczkifejezésből, egyetlen arczizom megrándulásából kitalálja az ember gondolatát. Ezért sokan azt hiszik, hogy a hallás hiányát a gondviselés az által kivánta ellensúlyozni, hogy élesebb látással ruházta fel. Ez azonban tévedés, mert akkor nem lehetne rövidlátó siketnémánk, mint a hogy, sajnos, van. E körűlménynek egyszerű megfejtése az, hogy a szemet s látóidegeket sokkal nagyobb mértékben kénytelen a siketnéma használni, mint a halló, s így a folytonos gyakorlás által ezek nagyobb tökélylyel is felelhetnek meg feladatuknak.

Azt hiszem, hogy jelen értekezésem keretéhez mérten sikerűlt kimutatnom azt, hogy neki tehát joga van ahhoz, hogy taníttassék, hogy tehát számára alkalmas iskolákról gondoskodni kell.

Az iskolák létesílésének legkönnyebb s legbiztosabb módja a siketnémák tankötelezettségének törvényhozásilag való kimondása volna avval, hogy a megyék, illetőleg városok köteleztetnek gondoskodni megfelelő intézetek felállításáról és fentartásáról. Erre azonban a jelen viszonyok mellett nem számíthatunk. Pedig hogy nem nagy terhet róna az állam a törvhatóságokra, kitünik abból, hogy egy iskola évi fentartása váltakozó felvételnél, 4 tanár fizetésével, az iskolaház bérével, a fűtés világítás, taneszközök stb. költségeivel együtt összesen 6000 frtot tenne ki s ezen összeggel 40—60 növendék képeztethetnék. Egy-egynek tanítása

tehát átlag 150 frtba kerűlne, mig Váczon 411 frtba s a budapesti izr. iatézetnél 300 frtba. Ezen utóbbiak számításánál a lakbér figyelembe nem vétetett, a mennyiben ez intézetek saját házzal bírnak.

Egy iskola tehát, a mely pedig a statisztikai adatokat tekintve, Budapest kivételével, minden nagyobb városban és megyében elegendő volna a terűletükön élő siketnémák tanításának eszközlésére, a legmagasabb számítással évi 6000 frtba kerűl. Ezen összeg összébb zsugorodik, ha tekintetbe vesszük, hogy a városoknak van épűletük, a mely 4 tantermet s az igazgató lakását magában foglalja, hogy a fűtés-világításról sem kell mindenütt gondoskodni, s hogy a taneszközök is beszerezhetők a tandíjból. Legkisebb számítással tehát a teljes iskola évi költségeit 4000 frtra lehet tenni s ez esetben 1 növendék tanítása átlag 100—80 frtba kerűl. Ennyit penig nem szabad sajnálnunk akkor, midőn a népiskola 1 tanúlójának tanítása is 10 néhol 30 frtba kerűl.

Ennyit kivánni joguk van a siketnémáknak s ennyít nyújtani kötelességük a törvényhatóságoknak.

A kivitelnek van azonban egy nagy nehézsége. A népiskolai tanúlók ugyanazon községben vannak, ahol az iskola, mig a siketnémák esetleg más községben laknak. Figyelembe véve most azt, hogy a legnagyobb részük szegény szülők gyermeke, a kikért a szülők nem képesek az évi legkevesebb 100 frt eltartási összeget fizetni, a felállítandó iskolák látogatása nem volna bíztosítva. Persze, ha a törvényhozás intézkedik, akkor a fizetést egyszerűen a községekre rója, a mikor azt tekintjük, hogy 1—2 siketnémáról van szó — ennyi tanköteles van néha egy községben — nem olyan nagy teher. Így tesz Németország, a hol e kötelességet a községek, illetőleg kerűletekre rótták ki.

Ez egyszerű módozatra ma még szintén nem számíthatunk.

Sem az iskolák felállítását, sem a szegénysorsú növendékek ilyetén támogatását a közel jövőben nem remélhetve, csak az marad hátra, hogy az amugy is nagyon igénybe vett társadalom nyeressék meg a siketnémák ügyének is.

De hát mit tegyünk?

Nem tudok hathatósabb s czélravezetőbb módot, mint a „siketnémákat gyámolító egyesűlet“ megalakítását. Ez egyletnek feladata volna első sorban a fővárosi szegénysorsu siketnémák segélyezése oly mérvben, mint azt a begyűlendő tagsági díjak megengedik s másodsorban odahatni, hogy a fővárosi egylet mintájára minden nagyobb városban, illetőleg megyében létesűljenek hasonczélú egyesűletek.

Az évente befolyó tagdíjak- és talán az alapítók által befizetett tőkék kamataiból 5—6 esetleg 10 növendék tanítása segíttetnék elő, de megbecsűlhetlen volna az az erkölcsi haszon is, melyet az egyesűlet elérne az által, hogy az emberbarátok figyelmét a siketnémákra felhívná s közvetlenűl megmutatná a módokat, melyekkel egyesek is jót tehetnének csekélyebb adományaikkal is.

Ez az egyesűlet, a mely ma alakulóban van, talán kivívja a siketnémák jogait s megteremti azok tankötelezettségét. **Scherer István.**

Jézus példázatai.

10. Az irgalmas samaritánus. (Luk. 10. 25—27.)

A vallásban az ember a maga üdvösségét keresi s a vallásos embernek legfőbb kérdése az, hogy miképpen juthat el üdvösségre? S a vallások tökéletességének egyenesen mértékeként fogadhatjuk azt a feleletet, melyet erre a kérdésre adnak, úgy hogy az lesz az igazi tökéletes vallás, mely a kérdésre oly feleletet ád, hogy az szivünknek az üdvösség után való vágyódását teljesen kielégíti.

A zsidó irástudók is régóta élénken vitatkoztak a kérdés felett a nélkül, hogy azt kielégítően megtudták volna oldani. Legalább a zsidó nép messiási reményei, avagy az oly példák, mint a gazdag ifju példája (Máté 19. 16.) eléggé bizonyítják a kielégítő felelet hiányát, bizonyítják azt, hogy az irástudóknak az a felelete: „cselekedd a törvényt!“ — az üdvösségért aggódó sziveket nem elégítette ki. Az irástudóknak azonban, kik mereven követelték a törvény betüjének betöltését s e követelésükkel mindenekelőtt önmagukat csalták meg, eleitől fogva szálka volt a szemükben Jézusnak az a tana, hogy: „Én vagyok a feltámadás és az élet, a ki én bennem hiszen, ha meg hal is él“ (Ján, 11. 25.), a mely tant, habár más fordulatokhan, oly világosan hirdeti már p. o. a hegyi beszédben. Jézusnak e tanában ők a törvény lerontását látták. Ily módon megértjük, hogy midőn Jézus egy alkalommal — Luk. 10—13, 24 szerint — hasonló értelmű nyilatkozatot tesz, — „ime egy törvénytudó felkele, kisértvén őt és mondván: Mester, mit cselekedjem, hogy az örök életet elvehessem? (25-ik v.) — „Kisértvén őt“ — ez azt jelenti, hogy az irástudó meg akarta Jézust az ő beszédében fogni. Azt hitte, hogy Jézus világosan ki fogja mondani a törvény hiábavalóságát. Igen, mert az irástudók nem tudták megérteni Jézusnak azt a második tanát, melyben ő magát a törvény teljességének mondja! (Máté 5—17.) Meglepetve hallja tehát az irástudó, hogy midőn ő a törvénynek két fő parancsolatát idézi (27. v.), erre Jézus azt mondja, — »Jól feleltél, ezt míveld és élsz“ (28. v.). Ő akarta megfogni Jézust s íme, most ő érzi magát Jézus által megfogva és megszégyenítve! De az irástudók nem hiába voltak szőrszálhasogató vitatkozók, kik könynyen találtak kibúvó ajtót. Azért ez az irástudó is — „akarván magát igazítani“ egyszerre kész az új kérdéssel és — „mondá Jézusnak: De kicsoda az én felebarátom?“ (29. v.). S ez az új kérdés nem kevésbbé volt fogas kérdés, mint az első. Az irástudók ugyanis megadták e kérdésre a feleletet és pedig hitük szerint a törvény értelmében úgy, hogy — „felebarátunk — a zsidóknak t. i. — a zsidó.“ Jézusról pedig tudták, hogy ő részvétet és szeretetet tanúsít a szamarítánusok, a publikánusok és a kanaániták iránt is! Méltán hihette tehát az irástudó, hogy ezzel a kérdéssel szinte megfoghatja Jézust. A kérdésnek ez a természete teszi érthetővé, hogy Jézus arra nem felel egyenesen, hanem példázatban,

melynek végén magával ezzel a kisértő irástudóval mondatja ki azt a feleletet, a példázatból folyó tanulságképpen, melyet ő maga helyesnek tart.

Ime az irgalmas szamaritánusról szóló példázat története, a mi kezünkbe adja egyszersmind a kulcsot a példázat megértésére.

A példázat szépségét és tökéletességét először alakját tekintve bizonyítja az a körülmény, hogy sok irásmagyarázó az elbeszélt esetet valóban megtörténtnek vette oly nagy abban a valószinüség; tartalmát tekintve pedig az, hogy az az elfogult, sőt ellenséges indulatú irástudó kénytelen annak alapján Jézus értelmében megvonni a tanulságot.

„Egy ember megyen vala alá Jerusálemből Jerichóba.“ Ez az út, m. e. 10 mértföldnyi hosszuságban pusztaságon vezetett keresztül s ismeretes volt arról, hogy utonállók szoktak mentében tanyázni. A zsidók véres utnak nevezték azt. Könnyen megesett tehát, hogy ezen az uton, különösen egyes embert megtámadtak és kiraboltak, a mint a példabeli emberrel is történt, kit az utonállók kifosztottak és megsebesítve, holtelevenen ott hagyának.

31. v. „Történet szerint pedig egy pap megyen vala alá azon az úton, ki azt látván elkerülé, — hasonlatosképpen egy lévita is.“ Jericho városában különösen sok pap és lévita lakik vala, kik, mikor a sor reájuk került, felmenének Jerusálembe a templomi szolgálatra. Papok és leviták e szerint folytonosan utaztak Jerusálem és Jericho között. A mily természetesnek látszik ennélfogva, hogy éppen pap és lévita megyen vala azon az uton, éppen oly mértékben össze függ a pap és lévita szerepeltetése a példázat czéljával. A papok és léviták, mint a vallás szolgái s a vallási és erkölcsi élet őrei, e hivatalos állásuknál fogva arra voltak hivatva, hogy a hiveknek példaképül szolgáljanak a törvény gyakorlásában, melynek egyik legfőbb parancsolata az, hogy szeresd felebarátodat! S ime ők, mikor arra a helyre jutának s meglátták azt a szerencsétlen embert, elkerülték őt. Pedig az az ember, a példázat egész szelleme és a külső körülmények szerint is, bizonyoson zsidó volt, tehát nekik, saját tanuk szerint is, felebarátjuk! De éppen ez mutatja, mennyire áthatotta volt a farizeusok kovásza a zsidók egész gondolkodását és egész életét. Képmutatók voltak és pedig első sorban éppen a nép előljárói. Egyik legfőbb vétkük, a mít Jézus anyiszor ostoroz, az volt, hogy a törvény megtartására őket nem a lelkiismeret, hanem az önzés indította és a jó cselekedetben is nem a szeretet, hanem az önzés volt a vezérük. Jót cselekedtek ott, ahol őket látták, nyilvánosan, midőn — ha egyébre nem — a sokaság magasztalására számíthattak (Máté 6.1—6 és 16—18; Máté 23.13—31; Luk. 21.1—4). — Ez a pap és lévita is bizonyosan úgy okoskodtak, hogy — itt a pusztában nem lát engem senki s a mint jó cselekedetemet nem látná senki, úgy azt sem tudja senki sem, hogy a jót cselekedni elmulasztottam! Ki vádolhat a törvény elhanyagoiásával? — Egyedül a szeretet voindíthatta lna őket a jó cselekedetre, ha az szivükben lakozík. Csak-

hogy a mely szívben az önzés ütött tanyát, abban a szeretetnek nem jut helye! Ezért a pap és lévita elkerülék ama szerencsétlen embertársukat.

33. v. „Egy samaritánus is pedíg, mikor az uton menne, juta a helyre és azt látván, könyörületességre indula.“ A pap és lévita mellett egy szamaritánus. A zsidó nép előljárói, legjobbjai mellett egy oly népnek gyermeke, melyet a zsidók dölyfös büszkeséggel megvetettek, tisztátalannak és elveszettnek tartottak s érintkezni sem akartak vele. De e nép gyermekének szivét nem forgatta ki természetes minőségéből a ferde okoskodás s benne az emberi szív természetes érzéseit nem fojtotta el a természetellenes önzés. Ő a törvényt bizonyosan nem ismerte annyira, mint a pap és lévita. De ő nem okoskodott, hanem szívével érzett: „azt látván, könyörületességre indula.“ A samaritánus nem gondolt arra, hogy őt itt senki sem látja, ha jót tesz; nem nézte azt sem, hogy az a szerencsétlen milyen vallásu, mely nemzetbeli, samaritánus-e vagy zsidó. Könyörületesség érzése a felebaráti szeretetnek legelső, legközvetlenebb nyilatkozása, mely a szerencsétlenség, a szenvedés láttára önkéntelen felébred bennünk s ha csak hideg, ferde okoskodással el nem nyomjuk, önkéntelen cselekvésre indít bennünket (Máté 14.14; Luk. 7.13). A samaritánus átengedte magát ez érzés hatalmának és segített a szegény szenvedőn s ezzel hebizonyította felebaráti szeretetét.

A 34. és 35. v. jellemzi az irgalmas samaritánus cselekedetét. E jellemzésből megismerhetjük az igazi felebaráti szeretetet. Első tulajdonsága a felebaráti szeretetnek, hogy nem állapodik meg a puszta érzésnél, a részvét, a sajnálkozás, a könyörületesség érzésénél, — nem elégszik meg azzal, — nem sopánkodik, nem jajgat, hanem cselekszik. (Ján. 3.180.). Cselekvésében azután határozott, gyors. Nem vár felszólításra, kérésre. A cselekvésre való felszólítást magában a szükségben látja. Elve, hogy kétszeresen ád, a ki gyorsan ád. Ellenben az ingadozó, habozó ember gyakran későn érkezik a segítséggel. A samaritánus azonnal hozzá járult a szenvedőhöz és bekötözé annak sebeit.

„Olajat és bort töltött a sebekbe.“ A felebaráti szeretet nem kiméli a költséget sem, kész az áldozatra. Nem gondol a veszedelemre: önfeláldozó. A samaritanus tarthatott volna attól, hogy azok az utonállók, kik azt a szegény embert kifosztották és félholtra sebezték, még a közelben bujkálhatnak és őt is megtámadhatják. A pap és lévita talán éppen e gondolattal törekedtek megnyugtatni lelkiismeretüket, ha ugyan az egyáltalában felébredt bennük. A samaritánusnak ez eszébe sem jut. A szeretet legyőzi a félelmet, sőt azt nem is ismeri, nem is engedi felébredni.

A samaritánus felhelyezteti a beteget barmára. Előbb ő barmán ülve utazott, most gyalog megy. A felebaráti szeretet nem kiméli a fáradságot, szívesen lemond saját kényelméről, csakhogy segíthessen.

A samaritánus azután bevivé a beteget a vendégfogadó házhoz s ott is gondját viselé. A felebaráti szeretet a munkában kitartó, fá-

radhatatlan. Másodnapon pedig el akarván menni, két pénzt kivévén, adá a gazdának és mondá neki: viselj gondot erre és valamit ezen felül reá költesz, én mikor megtérendek, megadom neked. — A felebaráti szeretet nem elégszik meg az első segítséggel, nem elégszik meg fél munkával, — egész munkát akar végezni. S ha maga nem győzi a munkát, tapintatosan, szép szerével másokat is bevon működése körébe. Érdeklődését folytonosan megtartja, mert hiszen abban találja legfőbb táplálékát s egyedüli örömét, ha látja munkájának sikerét. A teljes siker elérésében és látásában van egyedüli önzése, — egyéb jutalomra nem gondol és nem számít.

E példázat, különösen az irgalmas samaritánus cselekedetének e jellemzése után Jézus azt kérdezi a törvénytudótól 36. v.: „E három közül azért ki láttatik néked, hogy felebarátja volt annak, a ki a tolvajoknak kezébe esett vala? Ama pedig mondta: Az, a ki könyörült ő rajta.“ El lehet gondolni, mily nehezése esett a büszke törvénytudónak e felelet kimondása, melyben egy samarítánus érdemét ismeri el. De avagy felelhetett volna-e másképpen? A felebaráti szeretet nagy hatalmának egyik jele az is, hogy legyőzi az elfogultságból származó balitéleteket, s lefegyverzi a legridegebb és legkonokabb ellenséget is. A felebaráti szeretet e hatalma volt az a fegyver, mely Krisztus evangéliomát, különösen az első időkben diadalra juttatta az ó világ hatalmasságai felett. És ha kérdezzük, hogy Krisztus evangélioma valjon hogyan és minélfogva szülte híveiben ezt az erős, tiszta felebaráti szeretetet? — e kérdésre könnyü megtalálnunk a feleletet. Jézus evangéliomának első és fő tétele az, hogy az Isten nekünk „Mi Atyánk!“ Mi tehát, mint egy mennyei atyának gyermekei, egymásnak testvérei vagyunk és mennyei Atyánk iránt való hálás gyermeki szeretetünk indít bennünket arra, hogy szeressük egymást testvérekként, — nem szóval, hanem cselekedettel és valósággal, Jézus példáját követve. Felebaráti szeretetünk mennyei Atyánk szeretetében gyökerezik; a tiszta ker. erkölcsiség alapja és forrása a tiszta ker. vallásosságban van! Ezt ápoljuk tehát mindenek előtt!

Mi ezek után az irgalmas samaritánusról szóló példázatból a tanúlság? Megtanulhatjuk belőle először azt, hogy ki a felebarátunk? Felebarátunk az, a ki szükségben van, segítségünkre szorúl, vallásra, nemzetiségre, rangra való tekintet nélkül, — szóval tehát minden ember, legyen az jó- vagy rosszakarónk, barátunk vagy ellenségünk, A felebaráti szeretet előtt mind e különbségek eltünnek. Megtanúlhatjuk továbbá a példázatból azt, hogy miképpen gyakoroljuk a felebaráti szeretetet s mik annak tulajdonságai. Az igazi felebaráti szeretet őszinte részvéttel osztozik embertársainak minden sorsában; — örül az örülőkkel, sír a sírókkal (Róm. 12.15). Mindenek felett pedig a felebaráti szeretet nem ábrándozó, merengő érzés, hanem cselekvésre hajló s az erélyes cselekvésben nyilvánuló gyakorlati erő, mely csak addig él, a mig működik. — „Eredj el és te is a képpen cselekedjél!“ E szavaklak

bocsátá el Jézus a törvénytudót. Vegyük szívünkre mi is Jézusnak ez íntő szavait. A felebaráti szeretet buzgó gyakorlása legszebb jele keresztyénségünknek s ez az egyetlen, a mivel Isten országának s benne üdvösségünknek megszerzéséhez saját erőnkkel hozzá járulhatunk.

Bancsó Antal.

A dunántúli ág. h. ev. egyházkerület f. é. közgyülésének jegyzőkönyvéből.

(102.) A közgyülés örömmel vette tudomásúl főtiszt. püspök úrnak a vasárnapi munkaszünet valláserkölcsi felhasználására vonatkozó jelentését, mely szerint az egyházkerületben a kivánt mozgalom megindúlt. Nevezetesen a soproni felső egyházmegyében: Locsmánd, Ágfalva, Petőfalva és Medgyes vasárnap délutánonként gyermek-istenitiszteletet léptettek életbe a külföld mintájára; Harkán pedig ev. olvasókör alakúlt, melyben a lelkész és a két tanító vasárnap délutánonként vallásos, hazafias és gazdasági előadást vagy felolvasást tartanak, télen át pedig olvasó-estélyeket rendeznek. — Sopron városában protestáns olvasó-kör létesítése tárgyában bizottsági tanácskozások vannak folyamatban.

(115.) A zsinati törvények némely szakaszai szerint már most megteendő intézkedések tárgyában bizottság küldetett ki. E bizottság által előterjesztett javaslatot az egyházkerület elfogadja; e szerint az egyházi rendszernek mindazon intézkedéseit, melyek a zsinati törvényekkel ellenkezésben nincsenek, egyelőre átmeneti intézkedésül mindaddig érvényben tartja, mig nem ezen intézkedések szabályrendeletek által pótolva leendenek.

(119.) A népiskolai tanítóknak a kerületi gyülésen való képviseltetésére nézve a bizottság addig is, mig ez ügyet szabályrendeletileg rendezni fogja, javasolja, hogy az esperességek utján az összes tanítóság hivassék fel, hogy a kebeléből kiküldendő két tanító-képviselőre adott választó szavazatát. f. é. november hó 1-ig, az esperesség utján a ft. püspök úrhoz küldje be, ki a legtöbb szavazatot nyert tanítót ker. képviselőül jelenti ki s őket megbízó levéllel látja el. A ker. gyülés a bizottság javaslatát elfogadta.*)

(128.) A közgyülés elfogadja az állandó választmánynak a mult évi ker. gyülés jegyzőkönyve 132. pontjára vonatkozó véleményes jelentését, mely szerint az egyházi rendszer 142. §-a olykép módosítandó, hogy a segéd- és másod-tanítók tanév közben csakis rendes tanítókká történt megválasztásuk esetén hagyhatják el állásukat, segéd- vagy másodtanítói állásra azonban a tanév vége előtt nem távozhatnak

*) Tájékozódás végett közöljük e pontot, habár a benne kijelölt határidő lapunk megjelenésekor már elmult. Szerk.

(130.) Az egyetemes pénzügyi bizottság f. é. május hóban tartott ülésén 300, esetleg 350 frtot utalványozott az egyetem szabad rendelkezése alatt álló tőkék jövedelméből, a theol. hallgatók részére néptanítói oklevéi megszerezhetése czéljából a nyári szünidő alatt a soproni tanítóképző intézetben tartandó póttanfolyam költségeire. A tanítóképző int. igazgató jelentése szerint a póttanfolyam tanügyi része már a folyó évben életbeléptethető lett volna, de a költség késői kiutalványozása miatt rövid volt az idő, hogy az élelmezés kérdése is megoldható lett volna; így a folyó évre az ügy megkésett. A közgyülés felkéri az elnökséget, hogy a soproni tanítókép. igazgató jelentését terjeszsze az egyetemes gyülés elé.

(134.) A zalai egyházmegye tanítóegyesülete kérvényt nyujt be, hogy a minimalis 300 frt tanítói fizetés 400 frtra emeltessék. „A kérvény oly megjegyzéssel adatik vissza az egyházmegyei elnökségnek, hogy akkor, midőn a tanítói fizetés rendezése tárgyában hozott törvény életbe lép és az illető iskolafentartó közegek a fizetés emelését kivánják, ez iránt tegye meg a kellő lépéseket."

(143.) A veszprémi egyházmegyébe tartozó mezőlaki és békási fiók-egyházközségeknek leányegyházközséggé egyesülését az egyházkerület jóváhagyja, annál inkább is, mivel a hivek az iskolát és tanítólakot Mezőlakon már meg is építették s a tanítói hiványt is kiállították.

(152.) Indítványoztatott, hogy a tanítói nyugdíjak mennyiségére a tisztán tanítói fizetések legyenek irányadók, utasíttassanak az esperességek, hogy hassanak oda, mikép a jövőben a kiállítandó hiványokba külön tétessék ki a tanítói és külön a kántori fizetés. A gyülés az indítványt elfogadja és az esperes urakat utasítja, hogy jövőben a tanítói meghivó levelek kiállításánál az indítvány értelmében járjanak el.

TÁRCZA.

Gondolatok.

A létért való küzdelem, a legszellemdúsabb embert is kicsinynyé teszi.

A gondolatok összhangzása képezi a sziv harmoniáját.

A ki a szerencsétlenségben vigaszt önmagában nem lel, az hiában keresi azt másokban.

Sok ember rossz ostobaságból, sokan pedig ostobaságot szinlelnek rosszaságból.

A mit a sziv átélt, nem lesz az nem éltté,
Bár más idő más gondokat hoza. *Arany László.*

A háladatosság oly tartozás, melyet nem mindig vesznek fel leltárukba a gyermekek. *Balzac.*

Gazdagság hamarább teszi keménynyé a szivet, mint forró víz a tojást. *Börne.*

A reményt vágyaink utiköltségűl adják; de a sors hamis-pénznek nézi s el nem fogadja. Igy kénytelenek vagyunk azt a sirig hordozni. *Kisfaludy Károly.*

Az ember hibája az, hogy igen sokféle akar lenni, s így alig igazán tökéletes egyféle. *Széchenyi István.*

Az erény annál fönségesebb, minél több önmegtagadásba kerül. *Jósika Miklós.*

Mi módon eszközli a természet, miszerint azt, a mi magasztos, az aljassal kapcsolja az emberben össze? — Behelyezi a kettő közé a hiuságot. *Schiller.*

Az erkölcstelenség leghatháatósabb ellenszere a vallásos érzület és a folytonos tevékenység. * * *

Önérzés, te vagy a diadalmas bére, nem a dij. *Kölcsey.*

Ha az embernek már semmije sincs, a mi drágább volna életénél, úgy élete nem sokat ér. *Seume.*

Az erényes sziv, úgy mint a test is inkább munka, mintsem jó táplálék által válik egészségessé és erőssé. *Jean Paul.*

A hazugság bemocskolja, a kétely megöli a lelket. *Ebers.*

Ember ne feledkezz meg a halálról, mert az se feledkezik meg terólad. *Török példabeszéd.*

Kétszeresen él, a ki a multat is élvezi. *Martialis.*

B.

Tarlózás.

IV.

Ismét felvettem egy kalászt, nézegettem, rázogattam, ha nem potytyanna-e ki belőle néhány mag; s úgy vettem észre, hogy erősen bele kapaszkodtak a magszemek. Meguntam a rázogatást és elhoztam a kalászt a t. szerkesztő úrhoz; rázza meg ő is. Azon esetre, ha ketten sem tudnánk kirázni a magját, s ha az arató — a kié volt — pártoló szót emelne mellette, akkor kész leszek csépet fogni és megverem egész örömmel. Legalább csépelek, ha aratni nem tudok. Ennek a kalásznak a neve: „Osztálykönyv“. Ott van pedig a f. é. 4-dik számban „M. K.“ aláirással. Először is határozottan kimondom, miszerint nem hiszem, hogy M. K. régi arató volna, mert különben — ha igaz, hogy már

évek óta jegyezget az osztálykönyvbe — észrevenné munkájának a semminél nem sokkal több hasznát. Mindig a képző intézetekre hivatkozni nem tanácsos, (?? Szerk.) miután ott olyant is lát, hall és tanul az ember, a miket a falusi úgynevezett népiskolában nem alkalmazhat, vagy legalább — haszonnal nem. Ilyen az osztálykönyv is.

A képző iytézet olyan, mint a pille álczája. Ott készül el a pille rövid pályájára, ott nőnek szárnyai, lábai. De a ki megfigyelte a pillét, láthatta, hogy mikor a burokból kibujik, megszárogattatja magát; szárnyait megrázogatja, azután megy dolgára — eledel után. — De ott is sorban kóstolgatja a virágokat, s csak ha megtalálta a neki valót, abból szürcsölget. Igy kellene tenni a képezde-végzett ifju embernek is; lerázni magáról először az iskola porát, azután végig gyakorolni az elméleti dolgokat és utoljára kirukkolni olyan kemény leczkékkel, mint ez az osztálykönyvről irott czikk. — Olvastunk mi arról már régen, hogy az milyen szépen használtatik Németországban. Ámde az nem Magyarország; ott van állami, szakszerű felügyelet, ott belenéznek a Schulinspektorok az iskolai naplóba; ott nem olyan bázisa van a tanító fizetésének, ott nem hiába bibelődik a tanító az „Osztálykönyvvel", mig nálunk ez még csak olyan éretlen utánzás. Nem a vasvármegyei tanítók találmánya ez, hanem német találmány; már pedig régi dolog, hogy a mi németnek orvosság, az a magyarnak lehet méreg, és megfordítva. Lehet majd idő, a midőn a mi unokáinknak is szükséges és hasznos lesz az, de hogy nekünk is az volna, ezt határozottan tagadom. Nehogy azonban csak a tagadás terén maradjak, átmegyek a bizonyítás terére és azokat a szemeket mutatom föl, melyeket a fölvett kalászból kirázogattam.

Azt mondja M. K.: „Mennyi időpazarlásból áll az, azon gondolkodni, hogy tegnap hol is maradtunk tanításukban?" Hát az nem időpazarlás, ha minden negyed órában a naplót kell felütni s abban szimatolni a tegnapi nyom után? Mire valók a tankönyvek, nincs-e meg azokban a szép egymásután, nem kell-e tudni még a tanulóknak is, hogy mit tárgyaltunk utolsó alkalommal? Én még az I-ső és II-ik osztálytól is megkövetelem, hogy számot adjon előbbi beszélgetésünkről, mert másképpen nincs meg az összefüggés a tárgyaltak között. Köszönöm én az olyan tanítót, a ki napló nélkül nem tudja, hol áll! Azt mondja M. K., hogy az osztálykönyv támogat, védelmez bennünket. No ezt már csakugyan szeretném tudni és látni, hogy miben és mikor? „Az iskolavizsgáló előtt föltárom a naplót s azt mondom, ime eddig és ennyit végeztünk; azután másból nem kérdezhet." Hát azt hiszi M. K., hogy már ennyire vagyunk? Vagyunk bizony annyira, hogy ha a vizsgáló uraknak a naplót mutatjuk, mind a két kézzel elutasitólag vernek feléje; szinte félnek tőle! Tehát kinek irjuk tele azt a sok rubrikát, ha senki sem nézi meg? Magunknak talán? Ha egy hétrevalót előre beirok és nem tudom elvégezni, vagy ha utólagosan irom be, a mit elvégeztem, mit nyerek vele? Bizony, bizony nehéz dolog volna ennek az osztály-

könyvnek hasznosságát bebizonyitani! Irni, beszélni ugyan lehet, mint M. K. tette a 113-ik oldalon, de bizonyítva általa semmi sincs, mert ha azokat a bajokat — miket ő emlit — az osztálykönyv elhárítaná, nagyobb híre volna annak; mi is megbarátkoztunk volna már vele. Két éven át magam is bajmolódtam vele, de nem vettem egy fillérnyi hasznát sem. Legfőbb értelme az lenne, hogy kimutattassék általa, mit végzett s pontos, rendszerető-e a tanító? De ha senki sem néz bele és ha belenézne is, mit nyerne azzal? Hiszen be lehet irni abba mindent; de abból még nem következik, hogy a mi beirattatott, az meg is van tanulva. Nem olvasott M. K. Nagy Frigyes zsebórás katonájáról, a kinek nagy, vastag lánczon ott fittyegett egy játék-zsebóra? Még a tiszteknek sem jutott az akkor nagyon drága zsebórára való; tehát a király egy szemle alkalmával figyelmeztetve lett a zsebórás vitézre, s rögtön fölszólítá: „Mutassa csak, hány óra van?“ Vonakodva, pirulva vette elő óráját a vitéz, e szavakkal nyujtá a király elé: „Felség, ez rosszul jár, ez mindég tizenkettőt mutat!“ Lett erre nevetés, és a vitéz órája eltünt örökre.

Az osztálykönyv olyan, mint a szentelt viz: se árt, se használ; az a különbség mégis van köztük, hogy szentelt vizet ingyen kap az ember, míg egy osztálykönyv 1 frt 40—50 krba kerül, pedig de jó lenne ez hasznosabb dolgokra. Itt hevenyében azonnal megnevezek egyet. A kerületi tanító-egyesület egyelőre megbukott, azaz nem lett az igéből test. És miért bukott meg? Azért, mert nincsen pénz. Varga János t. barátunk jelentésében az áll, hogy éppen a vasi felső esperesség tanítói — a hová M. K. is tartozik — azok között vannak, kik a felhivást agyonhallgatták, kiknél az elhintett magot megették a „közömbösség és kicsinylés“ madarai. Már pedig semmiképpen sem kisebb a kerületi tanító-egyesület eszméje, — mint az osztálykönyvé. Sokkal többet lendítene az az iskola ügyén, mint emez. Nos tehát ha kell pénznek lenni a naplóra — mert M. K. azzal fenyeget, hogy nem sok idő múlva a resteknek is „muszáj“ — mért ne lehetne a ker. tanítógyülésre is, vagy miért ne lehetne azt a pénzt inkább emerre adni? Van 423 tanító, tehát M. K. szerint ugyanannyi osztálykönyv kellene, a minek az ára 1 frt 25 kr.-jával számítva (az enyém 1 frt 50 krba került) 528 frt 75 kr. Adják ezt a gyülekezetek inkább a kerületi tanító-egyesület czéljaira és lesz pénz és lehet ker. gyülés. Mit szól ehhez M. K., nem tudom, de szeretném, ha kimondaná. Mert a milyen merész volt említett közleményével, a melyben resteknek, hanyagoknak nevez mindnyájunkat, kik az ő osztálykönyvével nem estünk szerelembe, úgy hiszem, megteszi eme tarlózásomra b. észrevételeit. — Azzal biztat, hogy a kerületi gyülés ránk parancsolja a napló vezetést. Ám legyen, de még azzal sem lesz megoldva a kérdés; nem lesz bebizonyítva az osztálykönyv czélszerűsége. Luther a zsinatokban sem bizott, én meg nem osztozom annak a franczia akademikusnak véleményében (gondolom, Boileau volt) a ki azt mondá: „Ha az egész világ téved, akkor mindenkinek igaza van.“

Egy kis merészséget én is megengedek magámnak, a mikor annak a sokszor említett könyvnek a nevét is kifogásolom, vagyis nem helyeslem. Nem „osztálykönyv“ annak a neve, hanem „iskolai napló“ Igaz, hogy osztályozni*) is kellene abban, mert van rá rubrika. De mit és minek osztályozzunk benne, még pedig évenkint kétszer?! Mi haszna van abból, ha Pista secundában áll, Jóska meg eminens; vesz arról valaki tudomást?

Majd ha lesz az elemi iskolai bizonyítványoknak is valaha értéke, ha a secundás Pistát nem veszik be se inasnak, se kepés aratónak, s menyasszonyával e miatt nem kötik egybe, majd akkor unokáink osztályozzanak; de mi ne tegyünk nevetséges, gyerekes dolgot.

Van még egy kirázott mag a kezemben és ez a legsulyosabbnak látszik, de csak látszik, mert könnyen elfujja a szél. Czikkje végén ezeket mondja M. K.: „A ki könnyiteni akar munkáján és sikeresen óhajt dolgozni, az vezessen iskolájában naplót.“ Azaz: a ki gyorsan akar befogni, az szedje le a kerekekről a sineket, vagdalja el a hámköteleket, s ha sietős az útja, kösse meg a hátulsó kereket. Nem akarnám, hogy azt gondolja valaki mintha én minden újításnak ellensége volnék. Ellenkezőleg. Szeretem én, ha új is, azt a mi jó. De érlelje meg az idő, mint az angol hajóskapitány burgonyájának ne csak a bogyóit, hanem a gumóit is. A ki boldogúl vele, a kinek hasznára s előmentségére szolgál az osztálykönyv, ám éljen vele, a ki pedig másképpen van meggyőződve, arra ne disputálja rá senki. Azért volna jó az ilyen szellőztetett dolgokhoz többeknek is hozzászólani. De ime az „Evang. Népiskola“ már az 5-ik évfolyamát járja, mégis csak egy pár számtani tétel volt megvitatva benne. Hát az eszmecserék hol késnek az „éji homályban?“

Én az osztálykönyvben azt a jót találom, hogy nem kell mellette anyakönyv; tanulók neveinek beirására, mulasztások bejegyzésére alkalmas; azután elég testes, van erős táblája, a mulandósággal jó ideig képes daczolni. **Hátulkullogó.**

Irodalom.

„Őrálló“ czimü; hetenként kétszer megjelenő, szabadelvü, demokratikus politikai lapra hirdet előfizetést dr. Bartha Béla, sárospataki jogtanár, az Őrálló tulajdonosa és felelős szerkesztője, s Csengey Gusztáv, eperjesi ev. collegiumi tanár, az Őrálló főmunkatársa. A beküldött prospektusból közöljük a következőket. „Az a roppant nemzetközi hatalom, melyet ultramontánizmusnak nevezünk s mely minden modern szabadságnak és haladásnak ellensége s ellensége a szabadon fejlődő nemzeti államoknak is, hazánkban is mind erősebb

*) Iskolai napló mindenesetre helyesebb elnevezés, mint osztálykönyv; de nem azért nevezték azt osztálynaplónak, hogy abban a gyermekek osztályoztassanak (hiszen akkor osztályozási napló volna a helyes neve), hanem hogy abban jegyzék vezettessék minden osztály végzett tananyagáról, s voltaképen csakis az osztott népiskolákban van értelme. Szerk.

harczot kezd a lelkiismereti szabadság, a politikai egyenlőség, fölvilágosult közoktatás, állami önállóság s függetlenség, a nemzeti erősbödés ellen épúgy, mint a többi vallásfelekezetek, különösen a protestantizmus ellen, mely szülte s nagyra nevelte a demokratikus szabadságot. E nagy hatalmú, roppant vagyonú ellenséggel szemben, mely az emberi lélek legerősebb szenvedélyére, a vallási fanatizmusra s hazánkban még a jelen alkotmányos viszonyokkal elégedetlen politikai reakczióra, sőt mint a legújabb események mutatják, a nemzesiségi szétbuzásra is támaszkodik, a megtámadottaknak: a szabadelvü demokratizmusnak s a protestantizmusnak szövetkezniök kell, mert diadalt csakis egyesített erővel arathatnak az egyesült ellenségek ellen. Az „Őrálló", minden vallási elfogultságtól, vagy szükkeblü felekezetieskedéstől menten, épen e kettő testvéri szövetségét, nyilt, őszinte, becsületes, minden önző érdektől ment védelmezését tüzte ki feladatául. Az „ŐRÁLLÓ" 1894. január 1-től hetenkint kétszer, legalább egy-egy ívnyi terjedelemben fog megjelenni, de ha a közönség szükségesnek tart egy ily független, szabadelvü demokratikus irányú közlönyt, mely az ultramontánizmus által támadott felekezetek, különösen a protestanizmus nyilt és habozás nélküli védelme folytán egyedül áll a hazai hirlapirodalomban, s pártfogása ezt lehetővé teszi, akkor e terjedelmet emeljük, mivel különben is törekvésünk, hogy az „ŐRÁLLÓ"-t folytonosan fejleszszük s Isten segélyével s a közönség pártfogásával napilappá tegyük. Előfizetési ára egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr, két hóra 1 frt, egy hóra 50 kr. Az előfizetési pénzek 1893. deczember hó 1-ig a szerkesztő s laptulajdonos, dr. Bartha Béla nevére Sárospatakra küldendők, legczélszerübben postai utalványnyal. E határidőig okvetlenül kérjük az előfizetések eszközlését, mert az „ŐRÁLLÓ" csak az esetben fog megjelenni, ha kellő pártfogásra talál, ellenkező esetben a beküldött pénzeket január 1-ével hiánytulanúl visszaküldjük.

„Az irva-olvasás tanmódszere kritikai világitásban." Irta: Elemy Sándor. Ily czimü munkára hirdet előfizetést nevezett szerző. Felhívása következőkép hangzik. Az olvasás az ismeretgyűjtésnek, az önképzésnek egyik legszükségesebb, legnélkülözhetetlenebb eszköze lévén ennek a tanítása képezte ősidőktől fogva az alapvető-oktatás legelső és legfőbb tárgyát. Mi sem természetesebb tehát, minthogy az olvasás tanításával foglalkozó és tapasztalásaikat megfigyelő tanítók szintén beláthatatlan idők óta keresték, kutatták: miképen lehetne annak tanítását és megtanulását a gyermekekre nézve a lehető legkönnyebbé tenni és ezáltal a czél elérését előmozdítani, elősegíteni? És ez a keresés, kutatás még ma sem szünt meg, daczára annak, hogy az olvasás és irás tanításában jelenleg dívó eljárást, az úgynevezett „irva-olvasási tanmódszer"-t hivei „egyedül jó"-nak deklarálják. Időnkint hallhatók, hol itt, hol ott egyes hangok, melyek ennek a deklarácziónak igazságát kétségbevonni merészlik és ezt az eljárást nagyon is komplikáltnak,

nehézkesnek, hosszadalmasnak és így czélszerűtlennek mondják. Újabban ezen eljárás fölött — évek hosszú sorának tapasztalata és az általa elérhető eredménynek számos népiskola növendékeinél való megfigyelése után — e sorok irója tört pálczát „A népiskola hamupipőkéi" czímü kis munkájában és azt javasolta, hogy válaszszuk el az olvasás tanítását az irás tanításától és térjünk vissza az egyszerü, tiszta, hamisítatlan hangvitató tanmódhoz Az „Aradvidéki tanítóegylet", hazánk egyik legbuzgóbb, legtevékenyebb tanítóegyesülete az elválasztás érve mellett felhozott érveket olyan fontosaknak találta, hogy nemcsak önmaga foglalkozott azokkal több izben vitakörében és közgyűlésen, hanem becses figyelmébe ajánlotta kis munkámat hazánk összes tanítóegyesületeinek is — és felhívta őket ezen kérdés beható és alapos megvitatására: „Elválaszszuk-e az olvasás tanítását az irás tanításától?" Kis munkámból kifolyólag több paedag. lapban képezte vita tárgyát ezen kérdés. Miután azonban a kérdés — szerény nézetem szerint — még mindig nincs teljesen kimerítve és minden oldalról kellően megvilágítva és miután abban a rendíthetetlen szilárd meggyőződésben élek, hogy annak alapos és a czélnak megfelelő megoldása népiskolai oktatásunk intenziv fejlődésének, emelkedésének és felvirágzásának „conditio sine qua non"-ja: a közelmult szűnidőt arra használtam fel, hogy a lefolyt vita eredményét resummáljam és saját észrevételeimmel és megjegyzéseimmel bővítve, kiegészítsem. Kezemet szívemre téve el merem mondani, hogy valamint fentczímzett kis munkám megirásánál nem vezette tollamat más, mint azon önzetlen törekvés, hogy csekély tehetségemmel és tapasztalataimmal én is hozzájárulhassak ahhoz, miszerint közös hivatásunknak, a népiskolai oktatásnak minél könnyebben, jobban és sikeresebben megfelelhessünk: úgy ennél sem lebegett szemeim előtt más czél. Ugy hiszem, nem követek el tehát szerénytelenséget, midőn azt kiadni szándékozom és ennek lehetővé tételére mélyen tisztelt tanítótársaimat ezennel bizalomteljesen felkérem. A kis munka mintegy három ívnyi terjedelmű füzetben ez év végén fog megjelenni. Ára 30 kr lesz, melyért a t. cz előfizetőknek bérmentve küldetik meg. Az előfizetésekből befolyó összeget — levonva belőle a nyomdai és póstai költséget — a „Magyarországi tanítók házá"-nak alapjára szántam és fogom beküldeni, hogy — ha már mással, többel nem birok — legalább azzal járulhassak hozzá egyik legüdvösebb és maradandó becsü alkotásunk minél előbb való létesíthetéséhez. Az előfizetési összegeket — hogy a nyomtatandó példányok számát megállapíthassam, kérem minél előbb, legfölebb folyó évi november hó 15-éig hozzám póstautalványnyal vagy levélben beküldeni. Temesvárott, Elemy Sándor népiskolai tanító.

„Örök naptár." Bacsó Ferencz hirlapíró és a szegedi pénzügyigazgatóság tisztviselője előfizetést hirdet ilyen czímű művére, mely november hó elején jelenik meg a könyvpiaczon. Ez igen érdekesnek, praktikusnak igérkező s a maga nemében páratlanúl álló irodalmi

ujdonságra felhivjuk olvasóink figyelmét és a mű programmjából kiemeljük a következőket: Az „Örök naptár“ tartalmazni fogja a jelen és jövő század teljes naptárát az állandó és változó ünnepek, farsang, névnapok, holdváltozások és egyéb naptári tudnivalók pontos megjelölésével. Tehát két századévre tökéletesen pótol egy közönséges naptárt s aki ezt megszerzi, bizvást elmondhatja, hogy örök időre ellátta magát naptárral, mivel ez, a most folyó 1893. évtől számítva, még nem kevesebb, mint 107 jövendő esztendőre lesz érvényes! De ezenkivül az „Örök naptár“ tartalmazni fogja világos áttekintésben a Krisztus születése óta lefolyt összes évszázadok naptárát is, úgy hogy belőle egy pillanat alatt megtudhatjuk a keresztyén időszámlálás bármelyik évének bármelyik napjáról, hogy az a hétnek melyik nevű napja volt Az „Örök naptár“-nak ekként érdekes történeti becse van, a mennyiben a világeseményekről megmondja nekünk, hogy micsoda napon mentek azok végbe? Micsoda napon történt pl. Szent István megkoronáztatása, a gyászos emlékű mohácsi csata, vagy az aradi tizenhárom vértanú kivégeztetése? stb. De más felől olyan érdekességgel is bír, a mely elől senki sem zárkózhatik el, még az sem, a ki talán a történelem nagy eseményei iránt egészen közönyös. Mert az már csak érdekelni fog minden embert, hogy a saját életében előforduló nevezetes események micsoda napra estek. Így, hogy néhány példát említsünk: a hét melyik napján pillantotta meg a napvilágot, melyik napján esküdött örök hűséget az oltár előtt? stb. stb., melyeknek pontos dátumát rendszerint tudja minden ember, de nem tudja, hogy micsoda nap volt akkor, s ezt csak régi (azon évbeli) kalendáriumokból lehetne megállapítani. Ily régi kalendáriumok azonban, mivel ezeket nem szokták megőrízni még nagy könyvtárakban is csak a legrítkább esetekben találhatók fel. Az „Örök naptár“-ral egyszerre kezünkben van valamennyi eddig megjelent naptár s valamennyi ezután megjelenndő, a 2000-ik év végéig! A mi pedig a mű nyomdai kiállitását illeti, alólirt kiadóhivatal minden lehetőt elkövet arra nézve, hogy az „Örök naptár“ külső megjelenése is méltó legyen belső tartalmához s helyet foglalhasson bármely előkelő szalon asztalán is. Díszes, tetszetős kiállításánál fogva egyszersmint kiválóan alkalmas leend újévi, születésnapi, névnapi és egyéb alkalmi mnglepetésekre ajándék vagy emléktárgy gyanánt. Az „Örök naptár“ háromféle alakban kerül az olvasók elé. Hogy a kiadók a különböző kiadások példány-beosztása iránt előre tájékozhassák magukat, az előfizetési árakat jóval alacsonyabbra tették, mint a későbbi bolti árak lesznek. Nevezetesen: Egy fűzött példány előfizetési ára (bérmentes megküldéssel): 35 kr., izléses vászonkötésben 55 kr., velin papiron, barna, piros, kék vagy chamois színű pompás díszkötésben 85 kr. — Szives gyűjtőinknek 6 előfizető után egy tiszteletpéldánynyal szolgálunk. Gyűjtő iveket a mű programmjával együtt egy leve-

lező lapon nyilvánított óhajra bárkinek készséggel küld a kiadóhivatal. Mivel előreláthatólag tömeges megrendelések érkeznek a műre, hogy minden igénynek pontosan megfelelni lehessen, kérjük a gyűjtőíveket és előfizetési pénzeket legkésőbb f. évi november hó 15-ikéig beküldeni, vagy a szerkesztő, vagy a kiadók nevére. Szegeden, 1893. szeptember hóban. Bacsó Ferencz, az „Örök naptár" szerkesztője· Fürtös Testvérek, könyvnyomdatulajdonosok, Br. Jósika-utcza 8., az Örök naptár" kiadói.

A Stampfel Károly pozsonyi kiadó által megindított **„Hazafias Könyvtár"** czimű derék vállalatból ismét négy füzetet mutathatunk be olvasóinknak. Ismét csak a legnagyobb elismeréssel kell adóznunk a „Hazafias Könyvtár" szerkesztőjének Gaal Mózesnek. E füzeteknek is mindegyike a haza történetéből merítette tárgyát s azt íróik oly szép magyarsággal, oly vonzóan s oly hazafias szellemben dolgozták fel, hogy azok még a felnőtteknek is, de különösen a magyar ifjuságnak szolgálnak a legkellemesebb s egyszersmind a legtanúlságosabb olvasmányúl. Bemutatjuk ezúttal a 7.—10. számú füzeteket, melyeknek czimei: A királyért. Történeti elbeszélés, irta Szerelemhegyi Tivadar. Vihar-gyöngyök. Történeti elbeszélés II. Ulászló korából, irta Szalay Sándor. Kegyetlen bűntetés. Történeti elbeszélés, irta Bánfi János. Az ingoványvár. Történeti elbeszélés, irta Solymosssy Sándor. — Melegen ajánljuk e hazafias vállalatot kartársaink pártoló figyelmébe.

A kisdednevelés és módszertan kézikönyve. Irta Dömötör Géza. Ily czímű paed. kézikönyvre vonatkozó megrendelési felhivást küldött be hozzánk Lampel Róbert könyvkiadó (Budapest, Andrássy út 21. sz.) A könyv 8—10 nyomtatott ívre fog terjedni s tartalmazni fogja a kisdednevelésre vonatkozó összes elméleti és gyakorlati ismeretek szakszerű leirását. Ára díszes kiállításban 1 frt.

A kisdednevelés módszertana. E czímen jelent meg Láng Mihály kisdedóvónőképző intézeti igazgató kitűnő tollából Sepsi-Sz.-Ggyörgyön (a Jókai-nyomda-részvénytársúlatnál) egy jól megírt kisdednevelési módszertan II. kiadása. Ára 1 frt 20 kr., (bérmentve küldve 1 frt 35 kr.) A mű hasznos voltát igazolja az a körülmény is, hogy első kiadása rövid nehány hét alatt elkelt.

Pál apostol élete és levelei czímű művére hirdet előfizetést dr. Masznyik Endre ev. theolog. akadémiai tanár. (Pozsony, Temető-utcza 3 sz.) Egyelőre a mű egyik része, t. i. „Pál apostol élete" kerül kiadás alá, füzetekben; egy-egy 3 íves füzet ára 35 kr. A másik rész, t. i. „Pál apostol levelei" nyomban követendik az első részt.

Módszeres szabadkézi rajzminták a népisk. számára, 4 füzet. Rajzolta Velősy Lipót fővárosi tanító. A budai tanító-egylet által 100 frttal jutalmazott pályamű. A mintákat az orsz. közokt. tanács még kéziratban helyesnek itélte; Budapest főváros közokt. bizottsága pedig a füzetek használatát kötelezőnek mondta ki. Az I. füzet (ára 12 kr.) az I. és II. oszt. számára; a II. füz. (ára 25 kr.) a III. oszt. számára; a 3 f·

(ára 25 kr.) a IV. oszt. számára; a IV. f. (ára 36 kr.) az V. és VI. oszt számára. E rajzmintákat a Lampel Róbert, budapesti könyvkereskedő czég adta ki. Szerző a mintákhoz útmutatást is írt.

Jogi tanácsadó, havi közlöny. Szerkeszti Istóczy Győző, ügyvéd Budepesten (Gyöngytyúk-utcza 8.) Előfizetési ár egész évre 1 frt. E derék vállalatból, mely a jogi ismeretek népszerűsítésén kivűl gyakorlati átmútatásokat is közöl az élet minden ügyes bajos eseteire nézve, eddig megjelent a két első szám.

Vegyesek.

A protestáns egyházak államsegélye. A képviselőház pénzügyi bizottsága a mult hó folyamán tárgyalta a vallás és közoktatásügyi ministerium költségvetését, a melyben a minister a két protestáns egyház állami segélyét 100,000 frtban előirányozta. Ezen, a mult évben állami segély czímen élvezett, valóban szegényes (16,000 frtnyi) összeggel szemben már magában nagy haladást jelző összeg a tárgyalás folyamán még 20,000 frttal lett emelve, úgy hogy a minister igérete szerint a jövő 1894-ik évre 120,000 frtnyi segélyre számíthat a két protestáns egyház.

Egyetemes felügyelővé újból Prónay Dezső báró választatott meg. Az összes beadott s érvényesnek elismert 1300 szavazat közül 1120 esett ő reá, a többi különböző jelöltek közt oszlott meg. Az október hó elején, már a zsinati törvények alapján összegyűlt egyetemes gyűlésén hirdettetett ki a választás eredménye. A nemes báró programmszerű beszéddel köszönte meg a kitüntetést s minden erejét újból felajánlotta az evang. egyház hullámoktól verdesett hajójának kormányzására. Isten tartsa meg őt sokáig szép hivatalában!

Szentmártoni Radó Kálmán, a durántúli ev. egyházkerület felügyelője, a kőszegi hadgyakorlatok alkalmával teljesített kiváló érdemeiért, a legmagasabb királyi kitűntetést, a valóságos belső titkos tanácsosi és az ezzel járó excellenciás czímet nyerte. Midőn ezt örömmel registráljuk, kivánjuk, hogy Ő nagyméltósága, egyháza díszére is sokáig viselje e kitüntetést.

Az egyetemes ev. egyh. gyámintézet alaptőkéje örvendetesen gyarapszik. A f. é. október 8-án megtartott gyámintézeti gyűlésen a számvizsgáló bizottság által beterjesztett jelentés szerint a gyámintézet tőkéje jelenleg 850,000 frt, A Gusztáv-Adolf-egyesület 33 év alatt 367,000 frttal járúlt ez összeghez; Ő Felsége a király is többször adományozott e czélra már 1000—1000 frtot.

A Luther-társaság f. évi okt. hó 5-én tartott s szépen látogott közgyülésén Zsilinszky Mihály elnök tartalmas megnyitó beszéde után Scholz Gusztáv titkár tartott magas szárnyalású emlékbeszé-

det néhai Doleschal Sándor E. alelnök fölött. Ezután elhatározta a közgyülés, hogy „A mi otthonunk", a „Népies téli olvasmányok", az „Evangelische Glocken" és a „Sztázsna Sziona" czimű hazafias szellemben szerkesztett evang. lapokat évi segélyben részesíti. A társulat által hirdetett népirati pályázatra négy mű érkezett be. A társulat vagyona 10,000 frt.

A református egyház zsinati törvényeit a király nem szentesítette, mivel többrendbeli hiba van bennök, nevezetesen az egyház-szervezeti és az iskolai törvények szorúlnak korrektúrára. Ezért újabb zsinatot kell tartani, melyet Kun Bertalan püspök, mint a zsinat egyházi elnöke, november hó közepére hivott egybe.

A dunántúli ág. hitv. evang. egyházkerületi soproni főiskola a reformáczió évfordulóján 1893. október 31-én délelőtt 9 órakor a lyceum vizsgálati termében emlékünnepélyt tartott, melynek következő tárgysorozata volt: 1. 19. zsoltár. Motett Kapi Gyulától. Énekli a tanítóképző-intézeti énekkar. 2. Emlékbeszéd. Tartja Horváth Lajos, theol. hallgató. 3. „Luther." Költemény Sántha Károlytól. Szavalja Gindli János, tanítóképző-intézeti növendék. 4. Phantasia — Bach Sebestyéntől. Harmoniumon előadja Noszlopy Elek, tanítóképző-intézeti növendék. 5. „A gályarab fohásza." Tompa Mihálytól. Szavalja Mendöl Lajos, VIII. oszt. gymn. tanuló. 6. „Erős várunk . . ." Karra alkalmazta Bachl Sebestyén. Előadja a főgymnasiumi vegyeskar.

Az Eötvös-alap orsz. tanítóegyesülete megbízásából Péterfy Sándor elnök és Lakits Vendel titkár meleghangú felhívást bocsátottak szét, melyben tudatják, hogy a Pósa Lajos által szerkesztett „Az én Ujságom" czímű előnyösen ismert gyermeklap kiadójánál kieszközölték, hogy ő minden előfizetés után, melyet tanító gyűjt s melyet tanító küld be, a „Magyarországi Tanítók Háza" alapjára 10 százalékot enged. Ezen igéret alapján felhívják fent nevezettek a tanítókat, hogy gyűjtsenek előfizetőket a lapra. A ki 10 előfizetőt gyűjt, ingyen példányt is kap. Az előgzetési ár egész évre 4 frt melyat Singer és Wolfner kiadóczéghez, (Budapest, Andrássy-ut 10. sz.) kell küldeni, megjegyezvén az utalvány szelvényére, hogy 10% a „Tanítók Háza" alapjáé. Ajánljuk e szép czélt kartársaink pártolásába. A kiadó mutatványszámokat a kivánt mennyiségben szívesen bocsát rendelkezésre.

Nagy alapítvány egyházi és iskolai czélokra. Berde Mózes fél millió forintnál többet érő vagyonát a magyar unitárius vallásközönségnek hagyta. A kolozsvári unit főiskolának s a székely-keresztúri unit. középiskolának egyenként 100,000—100,000 frtot, a Kolozsvárott felállítandó vakok intézetének 5000 frtot, s még több iskolának, tanítóknak s unit. egyháznak hagyományozott szép összegeket. Elrendelte továbbá, hogy egyik birtokának jövedelméből naponként a kolozsvári

főiskolában 100 ifjúnak, a tordai és szék.-keresztúriban 50—50 tanulónak 3—3 czipó osztassék ki jótétemény gyanánt. Továbbá azon tanárnak, a ki egy évben minden órát a legpontosabban kitart, 500 frtot rendelt adományúl.

A horvát-szlavonországi ág. h. evang. egyházak (számszerint 10 Zágrábban nemrég ünnepélyesen kíjelentették, hogy elszakadnak a magyarorazági ev. egyház-egyetem, közelebbről a bányai kerület kötelékéből, s az erdélyi szászok példájára önállóan szervezkednek.

A tiszai ev. egyházkerület Rozsnyón elhelyezett árvaházához H. Egyed Dávid, eddigi sajó-arnóti tanitó s lapunk jeles munkatársa választatott meg árva-atyáúl s tanítóúl. Az egyházkerületnek gratulálunk a sikerült választáshoz, a megválasztottnak pedig kivánjuk, hogy áldásos működését mindig a kivánt siker koronázza.

Keresztnevek irása. A közoktatásügyi miniszter rendeletileg meghagyta az összes közoktatási intézeteknek, hogy hivatalos irataikban (anyakönyvek, naplók) az idegen ajkú tanulók nem magyar hangzású keresztneveik helyett a megfelelő magyar neveket használják. E végből a m. tud. akadémia jegyzéket készitett a nem magyar keresztnevekről s ezen jegyzék egy-egy példányát minden állami tanintézetnek megküldte. (Hát a nem állami iskolák vajjon mi módon juthatnak e jegyzékhez? — Szerk.)

A közokt. miniszter rendelete a magyar nyelv tanítása érdekében. Tizennégy éve már, hogy a magyar nyelv tanításáról szóló törvényt megalkották, s annak végrehajtása végett mégis a mai napig vajmi kevés, a legtöbb helyen úgyszólván semmi sem történt. E tarthatatlan állapotokon akar segitení a közoktatásügyi miniszter legújabban kibocsátott rendeletével (43,760 számú), mely így hangzik:

„Valamennyi megyei és városi közigazgatási bizottságnak. — A magyar nyelv tanításáról szóló 1879évi t. cz. pontos végrehajtása tárgyában ismételten kiadott rendeletek daczára a népoktatási tanintézetek 1891—92. tanévi működeséről beérkezett adatokból megállapítottam, hogy az említett tanévben az ország 25,505 tanítója közűl 1601 nem bírta a magyar nyelvet oktató képességgel és 2387 népiskola volt, melyben a magyar nyelv sikertelenűl vagy egyáltalában nem taníttatott, sőt ugyanakkor 2984 tanítói oklevéllel bíró egyén alkalmaztatott tanítói állomásokra. Ezen adatok kétségtelenné teszik, hogy az említett törvényczikk rendelkezéseinek végrehajtása iránt az isk. fentartók és a hatóságok még most sem tették meg mindazon intézkedéseket, melyeket a törvény és a rendeletek szigorú kötelességökűl szabtak meg. Felhivom ennélfogva a bizottságot, hogy az 1885. évi máj. hó 28 án 20,301 sz. alatt kiadott körrendelet alapján gondoskodjék arról, mikép a tapasztalt bajok orvosoltassanak. E végett az idézett számú körrendelet szerint állapítsa meg, hogy a törvényhatóság területén működő összes népiskolai tanítók közül melyik magyarúl nem tudó tanító alkalmazása

tekintendő semmisnek és érvénytelenek. Értesítse arról az érdekelt iskolafentartót, illetőleg annak isk. főhatóságát s ha a kifogásolt tanító helyett a közigazgatási bizottság által kitüzendő határidő alatt nem alkalmaztatnék magyarúl tudó, kellő képesítéssel biró tanító, akkor az illető magyarúl nem tudó tanítónak a tanítástól való eltiltása iránt azonnal tegyen jelentést hozzám. Hasonlóan kell eljárni az 1868. év óta tanítókúl alkalmazott, de tanképesítő oklevéllel nem bíró egyénekre nézve. — Felhivom továbbá a közigazgatási bizottságot, hogy állapítsa meg, mely népiskolákban nem felel meg 18. t. cz. követelményeinek, s azután szólítsa fel az érdekelt iskola főhatóságát, hogy a közig. bizottság által megállapítandó határidő alatt tegye meg a szükséges intézkedést a magyar nyelv tanításának eredményesebbé tétele iránt. Ha a kívánt intézkedés ez alatt meg nem történnék, vagy a magyar nyelv tanításának azontúl sem lenne több sikere, akkor a közigazg. bizottság tegyen hozzám jelentést, hogy az 1879. 18. t. cz. 6. §-ának 3 pontja értelmében eljárhassak. A kir. tanfelügyelőt egyidejűleg megbíztam, hogy az említett körülményekre vonatkozó és birtokában levő adatokat a közigazg. bizottság rendelkezésére bocsássa. Jelen rendeletem végrehajtása iránt teendő összes intezkedéseiről f. évi deczember hó végéig az egész törvényhatóságra vonatkozó általános jelentést tegyen hozzám. Budapest, 1893. szept. 25-én. Gróf Csáky s k.

Német tanító adománya a magyar tanítók árvaházára. Följegyzésre méltó s megható jelenet folyt le a tanév elején a magyarországi tanítók árvaházában, midőn egy németországi tanító ott meglelenve, 600 frtnyi adományt nyújtott át a magyar tanítók árvái részére, ily szavak kiséretében: „Teszem ezt nemcsak a bennem élő kartársi szeretetből kifolyólag, hanem azon barátságos hajlamaimnál fogva, melyekkel a lovagias és vitéz magyar nemzet iránt viseltetem, s hogy a magyar nemzet meggyőződjék arról, hogy Németországban is vannak, a kik a legmelegebb rokonszenvvel viseltnek azon nép iránt, mely ezer éves küzdelem után immár gyors lépésekkel halad a czivilizáczió utján.«

Helyreigazítás. Lapunk mult számában „Az új képezdei tanterv“ czímü értekezés alá sajtóhibaként került Molnár József; nevezett czikket Mohar József irta. Egyuttal szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a jelen számban, e rovat alatt közölt általános óraterv nevezett czikknek képezi kiegészítő részét, s épen e részletnek utolsó perczben való kihagyása okozta a fatális sajtóhibát.

Az új tanítóképző intézeti tanterv általános óraterve. Mohar József úrnak az új tanterv javaslairól irt értekezésének kiegészítéséül, nagyobb világosság kedvéért, ide csatoljuk a tantervjavaslat általános óratervét, zárójelekbe tévén az egyes tantárgyaknál most érvényben levő óraszámot.